

2019

REGISTER NESNOVNE DEDIŠČINE SEVERNE ISTRE

Letne in delovne šege in navade

Katja Hrobat Virloget

Petra Kavrečič

 PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Register nesnovne dediščine severne Istre. Letne in delovne šege in navade

Avtorici:

Katja Hrobat Virloget, Univerza na Primorskem

Petra Kavrečič, Univerza na Primorskem

Uredil in pregledal:

Metod Šuligoj, Univerza na Primorskem

Ostali sodelavci:

Jaka Godejša

Andrej Samotorčan

Peter Kopic

Leto:

2019

Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije – Turistica

Obala 11a

6320 Portorož

Nelektorirano gradivo.

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTÀ DI CAPODISTRIA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Uvodne besede

Istra je kot multikulturalna regija zgornjega Jadrana bogata z zelo heterogeno tradicijo (ali tradicijami). Nekatere med njimi so ohranjajo v izvorni obliki, druge se spreminjajo in prilagajajo sodobnemu času. Seveda pa vsako obdobje prinese nekaj novega, kar pomeni, da se vedno rojevajo nove navade, prireditve, postavljajo se novi spomeniki in podobno. Vpliv vsakokratne oblasti na življenje ljudi v Istri je bil in še vedno je precejšen. To je potrebno omeniti tudi zaradi tega, ker so bile nekatere prireditve v preteklosti tudi prepovedane, poslone v ilegalo, spomeniki porušeni ali poškodovani, ljudje preganjani. Zaradi preteklih nasilnih dogodkov so nastali nove pomembne prireditve s pomočjo katerih se je ohranjal spomin in tudi utrjevala/potrjevala identiteta v tem okolju ker se srečujeta slovanski in romanski svet.

Prireditve v podeželskem okolju se po vsebini razlikujejo od tistih, ki se odvijajo v urbani sredini. Prav tako se posebne tiste prireditve, ki so povezane z morjem. Projekt »Izkusimo istrsko podeželje: novi (tematski) turistični produkti in njihova promocija« je usmerjen na podeželsko okolje in tamkajšnje navade in tradicije. V sklopu projekta smo po vzoru registra nesnovne dediščine, ki je narejen na nacionalnem nivoju (glej <http://www.nesovnadediscina.si/sl/register>) izdelali register nesnovne dediščine večjega regionalnega pomena za celotno severno Istro. Reprezentativni primeri te dediščine niso zajeti v prej omenjenemu registru, zato niso strokovno evidentirani. Avtorji nacionalnega registra očitno niso zaznali nacionalnega pomena, a jih na regionalnem pomenu vidimo kot izredno pomembne in vredne resne strokovne obravnave. Ti primeri so zelo malo prisotni v turistični ponudbi regije, kar pa partnerji na tem projektu razumemo kot poseben potencial. V tem smislu smo dediščino najprej evidentirali, saj bodo na tej osnovi lahko zgrajeni novi programi/ponudba. Regionalni register nesnovne dediščine se v tem pogledu uporablja skupaj z nacionalnim registrom, saj le na ta način dobimo celovit pogled.

Register nesnovne dediščine v osnovi ni namenjen turistom, saj to ni turistični vodič po severni Istri. To je strokovno besedilo izdelano po pravilih etnologije kot stroke. Namenjen je strokovni javnosti, tudi s področja turizma. Predvidevamo, da bo v največjo pomoč oblikovalcem občinskih (Piran, Izola, Ankaran in Koper) in regionalnih turističnih programov in produktov s področja kulturnega turizma. Kompleksnejši programi, ki

bodo vključevali različne elemente dediščine iz urbanega in podeželskega okolja so v sodobnem turizmu zelo privlačne in predmet povpraševanja. Verjamemo, da s preišljenim trajnostno orientiranim pristopom lahko tudi v severni Istri (so)oblikujemo zanimive s tradicijo obarvane produkte, ki ne bodo pretirano obremenjevali naravnega okolja in tudi ne lokalnega prebivalstva.

Metod Šuligoj,
vodja projekta

Vsebina registra

Vsebina registra	5
ŠAGRE	7
Ime enote: Praznik sv. Nazarija v Koprju/Capodistria	12
Ime enote: Solinarski praznik ob šagri Sv. Jurija v Piranu/Pirano.....	14
Ime enote: Šagra »Kur en bot«	20
Ime enote: Marijino vnebovzetje (veliki šmaren), romanje v Strunjanu/Strugnano	22
Ime enote: Praznik izolskega čudeža, Zmaga Sv. Mavra	23
Ime enote: Sv. Štefan, Zanigrad	24
ŠEGE IN NAVADE	25
KOLEDARSKÉ ŠEGE	25
Sveti Miklavž.....	25
Božič.....	25
Novo leto, koledniki in Sv. Trije kralji.....	26
Pust, pepelnica in post.....	27
Velikonočni prazniki.....	36
1. maj, praznik dela.....	38
Sv. Ivan-Ivanovo, 24. junij - kresovanje.....	42
Veliki šmaren, praznik Marijinega vnebovzetja, 15. avgust	42
Vsi sveti, dan mrtvih, 1. november	42
DELOVNE ŠEGE	43
Martinovanje	43
Obiranje in stiskanje oljk	43
Koline	44
SPOMINSKE ŠEGE – KOMEMORACIJE	45
Praznik komande mesta Koper 1945	45
27. april, dan OF oziroma danes Dan upora proti okupatorju	45
15. maj, praznik MOK – marežganski upor	45
28. maj, požig Gabrovice	46

ŠAGRE

Šagre, opasilo, fiero, shod so poimenovanja za vaška praznovanja v Istri, ki jih drugje v Sloveniji navadno imenujejo žegnanje, proščenje, cerkvanje itd. V Istri gre za dobro ohranjeno tradicijo s kontinuiteto. Izraz se v glavnem uporablja za proslavo godu cerkvenega patrona. Koren besede in zgodovina šege nakazujeta, da je prvotno beseda označevala dedikacijo, t.j. spomin na obletnico posvetitve cerkve. Ljudje so počasi prenašali besedo tudi na druge oblike žegnanja, kot na primer posvetitev kapele, oltarja, obnove cerkve itd., po 18. stoletju so ime prenesli na obhajanje farnega patrona, t.j. svetnice ali svetnika, ki mu je cerkev posvečena. Slavje se je izvajalo na nedeljo, ki je sledila godovnemu dnevu svetnika. Tretji pomen, ki ga prav istrski izrazi (fiero) še ohranjajo, je semenj, t.j. zbiranje ljudi s poudarjeno trgovsko funkcijo. V nekaterih vaseh so ali še praznujejo tudi po dve ali tri šagre (npr. Sv. Peter, Škofije) na leto, kar bi glede na zgoraj povedano lahko pojasnili prav z ohlapnim pomenom praznika, ki se razteza od praznovanja zavetnika do posvetitve cerkve in različnih njenih delov.

Čeprav je bil potek šager po vaseh in mestih različen, so v nadaljevanju navedene nekatere njene glavne značilnosti šager v vaseh. Organizacija šagre je bila v rokah mladih vaških fantov, partarjev/parterjev. Ponekod so prav na ta dan dobili pravico do vstopa v fantovščino, to je skupnost fantov, ki je skrbelo za red, mir in varnost na vasi ter za družabnost. Pripravili so plesišče, oder za glasbenike, izbrali glasbenike, organizirali prodajo vina, prodajo vstopnic, organizacijo plesa, kjer je posebna simbolika veljala za »prvi ples« (prodaja prvega plesa, pravice do njega so najpogosteje imeli parterji in parterce (člani fantovske in dekličke družbe), itd. Ponekod so v tem času uredili tudi dovoljenja za osmice, drugje so v času šagre pobirali vino tako, da so z lončkom hodili od hiše do hiše v vasi (Sv. Peter, Črni Kal, šagra sv. Martina v Zazidu in Kubedu). Šagro so oznanili tako, da so en teden prej obesili zastavo na najvišje drevo ali hišo v vasi. Tradicija se je uspešno prilagajala vsem družbenim spremembam. Medtem, ko so v preteklosti šagre oznanili z zastavo na drevesu ali hiši, kasneje (deloma še danes) s plakati in letaki, pa so danes to funkcijo v glavnem prevzela socialna omrežja in splet. Zanimivo je dejstvo, da so se glede na vsakokratne politične razmere in garnituro, ljudje znali dobro prilagoditi danim okoliščinam. To je bilo vidno pri uporabi zastav, ki so oznanjale šagro. Slednje so »prilagodili« trenutni oblasti, ki pa se je v Istri zgolj tekom

20. stoletja menjala kar petkrat (Avstro-Ogrska, Kraljevina Italija, Svobodno Tržaško ozemlje, Jugoslavija, Slovenija/Hrvaška).

Poleg same organizacije prireditve, so v domačini v času šagre urejali in polepšali svoje bivalno okolje. Ponekod so prebelili hiše, v Piranu so po oknih in vrveh razobesili svoje najlepše ročno izdelane tkanine, mesto so okrasili s *kordami* iz bršljana, še posebno vzdolž procesije. Šagra je trajala od enega do treh dni, najpomembnejša je bila nedelja, ko se je odvila sveta maša, pogoste so bile procesije po vasi z godci ali brez. Na ta dan so ljudje pogostili svoje sorodnike z najboljšim, kar so imeli (kokoš, meso, juha, *paštašuta*, njoki, štruklji, kostanj itd.– odvisno od sezone).

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj primerov šager v Istri, ki so tradicijo uspešno prilagodile sodobnemu času.

Sliki: Tradicionalna procesija po vasi na šagri Marijinega vnebovzetja v Glemu (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Slike: Prikaz tradicionalnih plesov in petja na »šagri po starem« v Čenturju (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Ime enote: Praznik sv. Nazarija v Kopru/Capodistria

Opis: Po izročilu Koper obhaja god svojega zavetnika svetega Nazarija, ki naj bi bil prvi škof mesta. Nazarij je bil za škofa posvečen leta 524 in domnevno škofijo vodil 33 let. Po smrti (pred letom 557) je bil pokopan v stolni cerkvi Matere božje. V dokumentarnem (fotografsko) in drugem gradivu je mogoče rekonstruirati procesijo, ki je potekala po ulicah Kopra do sredine 50-ih let prejšnjega stoletja. Vse bratovščine, ki so sodelovale v procesiji, so se po obhodu zbrale pred stolno cerkvijo. Ob procesiji so tudi peli. Sama procesija je imela dve večji postojanki, ena namenjena blagoslovu morja, druga podeželja. Ustavili so se na trgu San Pieri in pod Mudinimi vrati. Slovesnosti so potekale tudi v stolni cerkvi. Po pričevanju tistih, ki se procesije še spominjajo (v času zadnje so bili predvsem otroci), naj bi jim v spominu ostalo zlasti troje: mogočno petje *Iste confessor*, čudovite procesije in močan vonj po sivki.

Ob revitalizaciji praznika in procesije, predvsem pa v zadnjih letih, samo praznovanje spremljajo tudi druge dejavnosti (festival sivke, istrska tržnica) in kulturne prireditve (koncerti). To praznovanje organizira Zveza kulturnih društev MOK.

Praznovanje v počastitev zavetnika mesta organizira tudi Samoupravna skupnost italijanske narodnosti Koper. Prireditve poteka ločeno od tistega, ki ga organizira zveza kulturnih društev. Slovesnosti, kulturni in druge prireditve (npr. turnir v briškoli, pandolo, tekmovanja v ribolovu in podvodnem ribolovu) večinoma potekajo v prostorih italijanske skupnosti v Kopru ali na prostem.

Datum: 19. junij (slovesnosti potekajo več dni okoli praznika)

Lokacija: Koper

Organizator: Zveza kulturnih društev Mestne občine Koper in Comunità Autogestita della nazionalità italiana di Capodistria.

Slika: Praznik v Kopru, 2019 (Vir: <http://www.primorske.si/novice/istra/praznik-sv-nazarija-v-kopru>)

Ime enote: Solinarski praznik ob šagri Sv. Jurija v Piranu/Pirano

Opis: Župnijska cerkev je posvečena sv. Juriju, ki v slovenskem izročilu velja za prinašalca pomladi in rodovitnosti. Pirančani so podobo križa, ki je običajno upodobljen na ščitu Sv. Jurija, vzeli za svoj grb. Prvotno baziliko oglejskega tipa je nadomestila gotska cerkev, posvečena leta 1344, medtem ko je današnja podoba cerkev dobila po obnovi v 17. stoletju. Dan šagre je že več kot 700 let označeval začetek odhoda piranskih družin s tradicionalnimi barkami za štiri mesece na delo na solna polja. Šlo je za veliko selitev meščanov Pirana, pri čemer so doma pri sorodnikih ostala le dekleta, godna za možitev. S solinarskim delom je povezan tudi praznik začetka žetve soli na god. Sv. Oderika – solinarska šagra in blagoslov soli, ko so se solinarji vrnili v domače mesto.

V zadnjih letih se je v Piranu začelo vse bolj obujati šagro. Na vsakoletnih obujanjih praznika se odvijajo razne prireditve, sejmi, predstavijo se solinarji v tradicionalnih opravah in njihov odhod na solna polja, s čimer se prireditveni prostor Pirana razširi na soline, od katerih so bili v preteklosti Pirančani gospodarsko odvisni. Danes je šagra med Pirančani še posebej močan element identifikacije italijanske narodnostne manjšine, saj je večina prebivalcev Pirana po drugi svetovni vojni priseljenih iz drugih krajev Slovenije in nekdanjih republik Jugoslavije.

Datum: na god sv. Jurija, 23. aprila

Lokacija: Piran in Strunjanske soline

Organizator/Nosilec: Občina Piran

Slike: Obujanje tradicionalnega okraševanja z bršljanovimi kitami – *kordami* in zastavicami v Piranu ob šagri sv. Jurija (avtor: Katja Hrobat Virloget, 2009)

Slike: Praznovanje šagre. Sv. Jurija v Piranu s prikazi solinarskega dela (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Ime enote: Šagra »Kur en bot«

Opis: Šagra je vezana na god zavetnice cerkve sv. Marije Magdalene, 22. julija, in na identificiranje vaščanov s figo, od koder izvira ime vasi Smokvica ali Figaruola. Po mnogih desetletjih izseljevanja in propadanja kmetijstva so praznik v zadnjih desetletjih obudili, pri čemer se trudijo ohraniti njegovo tradicionalnost. Izogibajo se pretirani komercializaciji in cenenosti, zato ponujajo le etnoglasbo, folkloro, domače jedi in sladice, predvsem na bazi fige. V ta namen so tudi nasadili 250 sadik fig.

Zanimiva je tudi sodobna prilagoditev tradicije, prireditelj po imenu Mladost v Smokvici. Zadnjih nekaj let jo nekaj dni po tradicionalni šagri s podporo domačinov organizirajo mladi vaščani, ki v želji po pritegnitvi mladih na šagri vrtijo elektronsko glasbo.

Datum: na god sv. Marije Magdalene, 22. julija

Lokacija: Smokvica

Organizator/Nosilec: Društvo za vsestranski razvoj vasi Smokvica - Figaruola

Slike: Obujanje starih šeg in navad na šagri v Smokvici (2010; Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Ime enote: Marijino vnebovzetje (veliki šmaren), romanje v Strunjanu/Strugnano

Opis: Svečana procesija z barkami z Marijinim kipom poteka vsako leto (izmenično iz Izole ali Pirana) do Strunjana oz. Strunjanske cerkve Marijinega prikazanja (oz. k Strunjanskem križu). Cerkev v Strunjanu velja za najpomembnejše romarsko središče Marije, ki se nahaja v Istri. Dogajanje poteka na predvečer Marijinega vnebovzetja. Takrat se romarji s kipom njene podobe odpravijo na procesijo po morju. Po slovesni maši sledi sprevod z lučkami do križa, kjer poteka blagoslov ter molitev pomorščakom in ribičem.

Po izročilu naj bi se Marija leta 1512 prikazala dvema čuvajema vinogradov, in sicer v noči pred velikim šmarnom. Čuvaja sta videla plamen in v bližini cerkve Marije Barcazze se jima je prikazala ženska v belih oblačilih in pokrito glavo. Pozvala ju je naj župnika obvestita o slabem stanju cerkve in potrebnem popravilu. Po tem dogodku so cerkev tudi popravili in jo poimenovali Sveta Marija od prikazanja. Od tega leta poteka tudi procesija.

Datum: 15. avgust (14. avgust)

Lokacija: Izola/Piran-Strunjan

Organizator/Nosilec: župnija Strunjan, RKC v sodelovanju s turističnim društvom solinar

Slika: Romanje z barko (Vir: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/ze-sesto-praznicno-romanje-z-barkami>)

Ime enote: *Praznik izolskega čudeža, Zmaga Sv. Mavra*

Opis: Izolski krajevni praznik, Praznik izolskega čudeža, se je praznovalo v spomin na 23. oktober 1380. Po legendi, ki jo je zapisal že škof Pavel Naldini, so se prebivalci Izole spominjali na čudežno rešitev mesta leta 1380. Pred sovražnim plenjenjem genovskih ladij, ki so se bližale mestu, so se meščani zatekli k molitvi v cerkev sv. Mavra. Pred pogubnim plenjenjem naj bi jih rešil bel golob, ki se je dvignil iz cerkve in pri preletu ustvaril čudežni meglen oblak, ki je zakril mesto. Genovežani naj bi, brez da bi opazili plen (mesto), odpluli nazaj na odprto morje. Ob vrnitvi na cerkev naj bi golobica iz kljuna izpustila oljčno vejico v znak miru in varnosti, kar še danes simbolizira grb mesta (golobica z oljčno vejico v kljunu). V čast čudežu so v mestu vsako leto (do leta 1848) organizirali slavje.

Ob revitalizaciji praznika leta 2012 (v okviru projekta Heritage live), v oktobru ponovno potekajo slovesnosti. Poleg kulturnega in zabavnega dogajanja (istrska tržnica, stojnice lokalnih društev) organizirajo tudi veslaške regate, tekmovanje v veslanju starih bark itd.

Datum: 23. oktober (1380 do 1828)/revitaliziran

Lokacija: Izola

Organizator/Nosilec: Center za kulturo, šport in prireditve Izola

Slika: Veslanje »šija-voga« (Vir: <http://batana-kostanca.blogspot.com/2014/10/veslanje-sija-voga-na-praznik-izolskega.html>)

Ime enote: Sv. Štefan, Zanigrad

Opis: Zanimiva šagra, ki je danes daleč naokoli poznana po žegnanju konj, pa čeprav gre za šego, ki je bila vpeljana šele leta 1995, ko sta bila k žegnanju povabljeni prva konjenika. Vas danes nima prebivalcev (zadnji registriran leta 1991), vendar oživi na dan šagre 26. decembra, s katero sovпада tudi novejši državni praznik (dan samostojnosti in enotnosti). Po drugi svetovni vojni se je vas hitro izpraznila, vendar je kljub temu šagra sv. Štefana ostala povezovalni element in praznik sorodstva, vasi in soseske. Na dan so se namreč vedno zbirali vsi nekdanji Zanigrajci, njihovi potomci, sorodniki in prebivalci vasi s širšega območja Kraškega roba in Rižanske doline (Dolani in Hrastovci so ga imeli za svoj praznik). Čeprav po starem konj tu niso poznali, je prav konjeniško društvo Stena povezano s kontinuiteto tradicije šagre sv. Štefana, nosilec kulturnega izročila in organizator prireditev. Od leta 1995 je na žegnaje začelo prihajalo vse več konjenikov.

Datum: na god sv. Štefana, 26. december

Organizator/Nosilec: Konjeniško društvo Stena

Slika: Žegnanje konj v Zanigradu na sv. Štefana (Vir: <https://www.primorske.si/primorska/istra/tudi-v-zanigradu-tradicionalno-zegnanje-konj>).

ŠEGE IN NAVADE

KOLEDARSKE ŠEGE

(izpuščene so šege življenjskega cikla)

Sveti Miklavž

Pri obdarovanju sv. Miklavža gre za otroški praznik verske narave. Kot svetnik, po legendi škof, je poznan v dobršnem delu katoliške Evrope, kjer ga legenda predstavlja kot čudodelnika in mogočnega zavetnika. Šega obdarovanja otrok morda izhaja iz legende o tem, kako je rešil hčere revnega kmeta s tem, da jim je ponoči skozi okno porinil tri kepe zlata. Miklavževi obhodi so krščanska interpretacija predkrščanskih šeg in navad, ko je starodavnim zimskim obhodom našemljencev kot duhov prednikov in demonske rasti bil pridani svetnik v vlogi dobrotnika sv. Miklavža, medtem pa so njegovi spremljevalci postali izvrševalci kazni nad porednimi otroki. Zanimivo, ponekod sv. Miklavža niso takoj sprejeli, o čemer pišejo najstarejši viri s Koprškega (Marezige, Boršt) in Tržaškega. Navada je, da otroci Miklavžu nekaj dni pred praznikom pišejo pisemce s svojimi željami, na predvečer pa mu nastavljajo krožnike, peharje ipd. Nekdaj so bili obdarovani s (suhim) sadjem, orehi, medenjaki s priloženo šibo, danes so darila bogatejša. Praznik se je ohranil tudi v času socializma, čeprav se je povečini moral umakniti z javnega prostora. Obstal pa je v intimi družin.

Božič

Dan pred Božičem – popoldne in zvečer so v Istri imenovali »božična bilja/bila«, kar izhaja iz lat. *vigilia* (bedenje). Božič je krščanski praznik, ki je bil v 4. stoletju določen za čas Kristusovega rojstva. Božič je prekril starejša praznovanja okrog 21. decembra, ko nastopi zimski solsticij oziroma sončni obrat kot najkrajši dan v letu. V slovanskih jezikih se je ohranilo ime božič (kar ne velja za druge jezike, npr. Christmas, Natale, Noël) kot mali bog, ki naj bi bil tega dne rojen: morda kot Svarožič, Svarog, ki pri Slovanih pooseblja ogenj, kres, boga ognjišča. Prav v Istri sta se ohranila dva zanimiva prežitka predkrščanskih verovanj. V šavrinskem izročilu so poznali božičnega »konjiča«, ki da

pride na sveti večer jest seno pod mizo, v Gažonu pa so se otroci postili, da bi ga zvečer lahko videli. Vse do zamenjave odprtih ognjišč s štedilniki so v Istri poznali tudi zažig božičnega panja na sveti večer in prav v Istri, na Tržaškem Krasu in na Goriškem so poročila, da so mu tudi žrtvovali jedi in pijačo. Valvasor piše, da medtem ko panj, čok zvečer tli na ognju, »dadó štoru polno žlico od vsake zelenjadi ali juhe in košček vsake druge jedi.« Zažig božičnega panja naj bi pomagal oslabiljenemu soncu in dal toploto vračajočim se dušam rajnih, povezan naj bi bil z božanstvom domačega ognjišča, z njim so bile povezane različne šege in verovanja, po njem so tudi vedeževali. Poleg omenjene priprave na božič, se v tem času postavi se jaslice, pripravi praznične jedi, okrasí dom – v koprski okolici s smrečjem, bršljanom, brinjem in božičnim drevcem kot nasproti vrat. V Istri je bila za božično drevo uporabljena smrečica, v Borštu je njen vrh visel navzdol in ni bila okrašena. Sicer se je šega postavljanja božičnega drevesa uveljavila v katoliški Evropi v 19. stoletju, na Slovenskem najprej v mestih, v drugi polovici 20. stoletja pa tudi na podeželju. Poročilo pred drugo svetovno vojno priča o tem, da so v Istri hodili na »božično vilijo« blagoslavljat hiše in vsega, kar je pri domu. Na sveti večer so skupaj molili in se udeležili polnočnice, medtem ko je na božič praznično kosilo, ko se zbere vsa družina. Na »vilijo« so jedli fritule, zelje, polento, ribe in bakala, na božič pa ostale praznične jedi.

Novo leto, koledniki in Sv. Trije kralji

Prvi januar je bil določen za dan Novega leta 1691. Praznovanje sodi v sklop božično-novoletnih šeg, ko so značilni obredni obhodi skupin (koledovanje), praznični čas pa se zaključi s praznikom Sv. treh kraljev (6. januar). Na predvečer tega praznika so v času Kraljevine Italije v šolah uvedli praznovanje italijanske obdarovalke, ki so jo Slovenci in Italijani iz Istre imenovali *Befana fašista*.

Med obrednimi obhodi je v Istri omenjena tudi tepežnica, domnevno spomin na Herodov pomor dečkov v Betlehemu. 28. decembra so tepežniki v obrednem obhodu po hišah obredno tepežkali s šibo, vejo, korobačem, s čimer naj bi prenesli življenjsko moč na človeka. Medtem ko se odrasle ne obdaruje, je potrebno otroške tepežkarje obdarovati. Po poročilu so v Istri na tepežnico »tepli« tudi trte v vinogradu.

Iz Istre imamo zapise o koledniških pesmih, ki prav tako izhajajo iz skupinskih obrednih obhodov. V Istri se omenja pevski zbor, ki je hodil za Novo leto in ob pustu po hišah, godba je tudi hodila voščít Novo leto. V Istri se je ohranilo tudi koledovanje za sv. Antona (17. januar), ki ga drugod na Slovenskem niso poznali.

Silvestrovanje kot praznovanje zadnjega dne v letu je sicer mlajši pojav, ki se je uveljavil predvsem v 20. stoletju in najprej v mestnem okolju. Tradicionalno so na silvestrovo vedeževali. Na Novega leta dan, ponekod pa na Sv. tri kralje je bilo v navadi, da so otroci hodili od hiše do hiše in prosili za "dobro roko". Vaščani so jih obdarili z orehi, lešniki, mandeljni, pomarančami, suhimi figami, rožiči in drugimi dobrotami. Otroci so se zahvalili z vzklikom "Buh dej hlete več!" (Bog daj prihodnje leto več).

Pust, pepelnica in post

Ena izmed najmočnejše ohranjenih šeg v današnjem času je pustovanje. Večina ljudi se nanj pripravlja že prej. Ko je pustovanje organizirano v okviru vaške skupnosti, le ta predstavlja močan povezovalni element njenih članov. Vendar je pust ena najbolj spremenljivih šeg v stalni odvisnosti od sodobnih potreb, želja, okusov itd. Med različnimi pustovanji je mogoče prepoznati določeno nadaljevanje oziroma kontinuiteto preteklih razvojnih oblik. Primer kontinuitete so v Istri zagotovo pustovanja, ki se odvijajo v okolju vaške skupnosti, še posebno, ko so vključene tradicionalne maškare iz domačega okolja. Velikokrat so take pustne obhode po vasi spremljala določena pravila, kot na primer, kdo se lahko šemi v določeno masko glede na starost, spol, pravila glede obnašanja maškare, recimo glede gibanja/skakanja, govora/tišine, glede tega, kdo lahko organizira obhod po vasi (na primer fantovska družba) ali kako bo potekal ritualni obhod. V Istri so bile poznane tudi »kordjie«, plačani plesi za en par.

Primer kontinuitete je pustovanje v Rakitovcu, kjer maškare najprej obhodijo novi, potem pa stari del vasi. Med tradicionalnimi maskami, ki naj bi se delile na črne, slabe in bele, dobre, so cundri, turk, dohtar, deklina, kapo banda in maska z vozičkom za darove. Cundri so sorodniki starodavnega harlekina, sodijo med antropomorfne maske (s človeško podobo) iz davne preteklosti, imenujejo jih tudi razcapanci, v Gračišču so opisani kot maske sestavljene iz krp, *cunj*, različnih barv, obarvanih obrazov s sajami ali moko, klobukom iz rož s krep papirja ali s *škrtocem*, papirnato vrečko z raznobarnimi trakovi. Vaščani povsod maske pogostijo z vinom, žganjem, pecivom (krofi, flancati, hroštrole) itd., darujejo jim jajca, klobase in denar, zvečer pa iz darov priredijo klobasnico (ali denar porabijo tudi za vaška dela). V Rakitovcu in ponekod drugod se je tradicija prilagodila sodobnim potrebam tako, da so pustni obhod prestavili na teden dni pred datumom pustovanja, zato da se na pustno soboto lahko udeležijo pustne pavorke v Kopru, spet drugod tega časovnega zamika ni. V Zazidu tako kot nekoč, tudi danes dá vsak nase tisto, kar ima doma. Maškare se pri obhodu ustavljajo v vinskih kletih, češ, da

se neokušeno vino ne bi užalilo. Nekoč so pustovali ob torkih in so se v ostalih dnevih udeležili pustovanja v sosednjih vaseh, danes pa pustujejo ob sobotah. Medtem ko imajo v Šaredu poudarek na tradicionalnih maskah cundrah, se marsikje drugod kot na primer v Dekanih in Kubedu osredotočajo na skupinsko masko, ki se udeleži pustne povorke v Kopru. Povezane s pustom sta še dve besedi, vržera v pomenu baska, ki izhaja iz besede vraža (vragova žena) in kurdelce kot večbarvni trakci iz italijanske besede »cordellina«.

Iz mestnega okolja izhaja tudi starejša pisna omemba pusta, in sicer je zabeležena v statutu izolskega komuna iz leta 1360. Med prazniki se omenja praznovanje pusta, ki je potekalo osem dni pred samim praznikom (*»Le Feste del Carneval con otto g.ni precendenti«*). Stroške praznovanja je krila občina.

V nekaterih delih Istre se za pusta niso našemili vsi, temveč le dva ali tri mačkore, medtem ko so se partarji okitili le z papirnatim cvetjem (Kubed, Sočerga). Ponekod je potekal obredni sprevod s pustom ali babo na vozu v obliki soda vina ali zraven pusta, ki mu/ji zlivajo v vsaki hiši vino v usta (Koštabona, Marezige, Boršt) ali zlivajo v *domjano/damižano* (večja okrogla steklenica, ovita s slamo) ob slamnatem pustu. Ob koncu pusta na pepelnico slamnatega pusta okitijo, vozijo okrog v sprevodu in ga zažgejo (Gračišče, Sočerga, Korte), ponekod ga obesijo pred vhodom v plesno dvorano, potem mu priredijo pogrebni sprevod, drugod pa mu pred smrtjo še sodijo »Pust je kriv, da ni več soldov za pijačo«.

S pepelnico se pustno rajanje zaključí, kjer pusta niso pokopali že v torek, ga na pepelnico, ko se tudi začneja štirideset-dnevni postni čas do Velike noči. V cerkvah je tega dne med mašo obred pepeljenja (s pepelom lanskih oljk), pri katerem duhovnik posipa vernike z blagoslovljenim pepelom. Včasih so ta pepel nosili domov za obrambo pred hudo uro. V preteklosti naj te dni v Istri ne bi uživali ne jajčnih ne mlečnih jedi. Jedlo se je dvakrat na dan, pogosta jed so bili žganci. Postna jed na Veliki petek je bil bakalaj s polento.

Slike: Pustovanje oz. obhod po domači vasi s tradicionalnimi cundri v Rakitovcu (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Sliki: Obhod po domači vasi s tradicionalnimi cundri v Rakitovcu (Vir: Projekt Turizmo Ištiano, 2019).

Sliki: V Zazidu sicer ohranjajo pustni obhod po vasi, sicer pa se tako kot nekoč našemijo v tisto, kar imajo doma (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Slike: Po pustnem obhodu po sosednjih vaseh belokriške maškare izvedejo sežig pusta na pepelnično sredo. Spremljajo ga žalujoči in družica, preberejo mu obsodbo, duhovnik ga blagoslovi in potem ga zažgejo na grmadi (Vir: Arhiv UP FHŠ, 2010).

Slike: v letu 2019 je v Kopru potekal 11. istrski karneval. Ob tej priložnosti se prikazujejo in prepletajo tradicionalne (ali sodobna interpretacija cundrov) in sodobne maske iz okolice in drugod (npr. Kurenti). Sodobne maske pogosto prikazujejo razmere iz aktualnega političnega in družbenega dogajanja (npr. Tomos, 2. tir, zapori...), nastopajo pa tudi kot kritični prikaz sodobne družbe (npr. lučkolandija) (Vir: terenska raziskava, projekt Turizmo Ištiano, Las Istre).

Velikonočni prazniki

Štiridesetdnevnu postu sledijo velikonočni prazniki, praznovanje največjega krščanskega praznika, Kristusove smrti in vstajenja. Nanje se ljudje začnejo pripravljati že v Velikem tednu, takoj po cvetni nedelji. Hiše morajo biti čiste, vse mora biti snažno in lepo. Z začetkom velikega četrтка se prične tridnevni post, ki traja do sobote zvečer. V krajih z župnijsko cerkvijo so se velikonočni obredi začeli na velikonočno soboto zvečer. Po blagoslovu ognja in vode ter slovesni sveti maši se je po vasi vila vstajenjska procesija. Na Veliko soboto so se zvonovi zopet »vrnili«, to je, so se spet oglasili. Marsikdo je med zvonjenjem pokleknil na zemljo in jo poljubil (Korte). Še preden je »odzvonilo« so se ljudje hiteli umivati v bran pred nesrečami, očiščenjem grehov, boleznimi itd., v Istri med glorio (Korte). Na zadnjo postno nedeljo, oljčno nedeljo (v Istri imenovana úlčenca, úlčnica, domenica delle palme / degli ulivi) se je k blagoslovu nosilo oljčne vejice in oljčne palme, spletene iz oljčnih vej in listov oljk. Veje je izbral gospodar, vendar dokler oljka ni bila blagoslovljena, ni smela v hišo.

Na dan Velike noči so ljudje na okna postavili prižgane sveče, okoli vasi pa zakurili kresove. Zjutraj so odšli v cerkev po blagoslovljeno žerjavico, s katero so potem doma na ognjišču zakurili ogenj. Od teh običajev je ostal le blagoslov jedi, predvsem pinc, pršuta in kuhanih jajc ter pirhov, ki so jih obarvali s čebulnimi olupki. Valvasor je poročal o žegnu v slovenski Istri, in sicer, da so iz mernika žita naredili velike široke pogače, ki so jih brez kvasa pekli na žerjavici. Naredili so tudi presnec, potico in si priskrbeli jagnje, ki so ga nesli k blagoslovu tudi najrevnejši. Na Koprskem (npr. Truške) so pince zarezali na tri dele, za otroke pa »tičce« iz enakega testa. Testo v obliki svaljka z jajcem na vrhu, na tanko ovitim s testom, je predstavljalo ptico (10-20 cm), ki jo je dobil vsak otrok. Okoli Kort so spekli »končan kruh« - z oljem, dišavami in ga lepo okrasili, vmes so postavili testene ptičke in ga skupaj z nebarvanimi jajci nesli k blagoslovu.

V Istri se je kot šega ohranilo tudi **pincanje jajc**, to je igra, ko fantje mečejo kovanec v kuhano jajce. Kovanec si prisluži tisti, ki ga uspe zapičiti v jajce.

Velikonočno slavlje je bilo videti tudi po mizah obloženih z domačim pršutom, kuhanimi štruklji s plačtom (sprednje prašičje stegno), nakeldo (pristna jed severne Istre v obliki njokov s slanino, pršutom, sirom, rozinami, šetrajem itd.) in drugimi dobrotami.

Veliko noč so spremljale tudi vraže, npr. stresanja lupin blagoslovljenih jajc okrog hiše (Borštič) ali v Valvasorjevih časih so si v Istri moški dali v hlače proso, da bi bilo obilo prosa tisto leto.

Slike: Oljčne vejice in pletene palme so v Istri na cvetno nedeljo nosili k blagoslovu (Vir: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/iz-oljcnih-listkov-pletejo-palme>)
Eni izmed nosilk tradicije pletenja palm sta danes Rožana Koštial iz Nove vasi in Nadja Bažec iz Sv. Petra nad Dragonjo, ki je posnela dokumentarni film (<https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/iz-oljcnih-listkov-pletejo-palme>; <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/pletenje-oljcne-palme-za-cvetno-nedeljo-v-istri-odkrivamo-stare-navade-in-obicaje.html>)

1. maj, praznik dela

Prvi maj je bil že v preteklosti dan slavja, bistveno spremembo pa je doživel konec 80-ih let 19. stoletja, ko je postal praznik delavcev (uradno praznik določi II. Internacionala v Parizu leta 1889). Sprva je bil predvsem praznik, ki so ga širile socialdemokratske stranke, vendar se je praznovanje uspešno širilo med vsem delavstvom. Proslave za 1. maj so, kljub nasprotovanju različnih oblasti, postale ustaljena praksa tudi na Slovenskem že v obdobju pred II. svetovno vojno.

V Istri so, podobno kot drugod po Sloveniji, na predvečer praznika organizirali pohode in prižigali kresove, na prvomajsko jutro pa so v različnih krajih (mesto, vas) potekale budnice. V zadnjih letih smo priča ponovnemu obujanju tovrstnih praks (ponekod niso

povsem izginile). Leta 2019 je bil po več kot dveh desetletjih je bilo prvomajsko slavlje ponovno organizirano na Socerbu.

Slike: Utrinki iz prireditve na Socerbu 1. maja 2019. Na letošnji prireditvi so se prepletali dogodki, ki so bili namenjeni različnim skupinam obiskovalcev: družinam z otroki (predstave za otroke, liki iz risank), mladim (koncert), odraslim in starejšim (ples v »narodnih nošah«). Praznovanje so spremljale tudi politično-propagandne manifestacije (zastave OF, prisotnost politikov) ter ponudba hrane, pijače in drugih izdelkov (stojnice) (Vir: terenska raziskava, projekt Turizmo Ištiriano, Las Istre, 2019)

Sv. Ivan-Ivanovo, 24. junij - kresovanje

Gre za praznik poletnega solsticija (oziroma sončnega obrata). Bil je pomembnem mejnik v letu. V Istri so ga praznovali podobno kot drugod. Nekoč s kresovi, ki so bili kasneje prestavljeni na 1. maj (obdobje socializma).

V Istri je, podobno kot drugod bilo značilno, da so gospodinje ob mimoidoči procesiji na ta praznik na polkna obesile cvetje, da ga »bo procesija požegnala«. Na ta dan žegnani venčki so skozi leto zagotavljali obrambo pred vsemi zlemi silami.

Veliki šmaren, praznik Marijinega vnebovzetja, 15. avgust

Že opisano pri romanju v Strunjanu.

Vsi sveti, dan mrtvih, 1. november

Danes se praznuje kot dan mrtvih, nekoč kot praznik vseh svetih. V Istri ni posebnosti.

Ljudje se na praznik pripravljajo tako kot drugod, tako da pred praznikom pripravijo in olepšajo grobove. Na dan praznika se obiskuje grobove in maše. Hkrati je to družinski praznik, saj se obiskujejo sorodniki.

DELOVNE ŠEGE

Martinovanje

Za martinovanje je bilo v preteklosti značilno predvsem praznovanje po vaseh. Ta čas je zaznamovalo konec letnine in začetek novega gospodarskega leta. Za martinovo je značilna praznična pojedina, poleg tega pa so se v tem času poplačevali dolgovi, dajatve in sklepali novi posli. Od konca 70-ih let prejšnjega stoletja pa je praznovanje dobilo še druge vsebine, povezane predvsem s praznovanjem mladega vina. Danes je ta šega postala predvsem priložnost za družabnost in turistično promocijo.

V Istri se je praznovanje razširilo šele po drugi svetovni vojni. Pred tem so praznovanja potekala le, če je bila vaška šagra na sv. Martina (npr. Kubed, Zazid), torej, če je bila tamkajšnja cerkev posvečena sv. Martinu.

V preteklosti so martinovanja imela predvsem povezovalno vlogo v skupnosti in sorodstva na vasi. V zadnjem desetletju prejšnjega stoletja pa se je martinovanje preselilo tudi v mesta. Pridobilo je precej komercialni značaj. Prireditve za praznik oziroma t.im. martinovanja v sodobnem času, so v glavnem veselice, na katerih poteka program imenovanja botra refoška in botre malvazije, krst mladega vina (npr. Vinakoper, šotor pri Vinakoper oziroma zadnji dve leti na parkirišču pri stadionu v Koprju). Martinovanja oziroma martinje še vedno potekajo tudi v vaseh. V Kubedu, na primer, ohranjajo šego pobiranja oziroma pokušine vina po hišah. Pri obhodih po vaseh in pokušini vina danes sodelujejo tako fantje kot dekleta (moški in ženske), prebivalci iz sosednjih vasi in obiskovalci. Fantje na obhodu po vasi ne nosijo več brente (posode za zbiranje nepopitega vina med obhodom), ampak steklenico, v kateri zbirajo prostovoljne prispevke za plačilo muzikantov (godba na pihala ob obhodu vasi). Ob obhodu godba zaigra na dvoriščih, domačini pa jim postrežejo z vinom in narezkom (pecivom, kavo).

Obiranje in stiskanje oljk

Obiranje oljk se prične proti koncu oktobra (oziroma v novembru in decembru). V Istri je, podobno kot drugod, v preteklosti obiranje potekalo ročno, danes pa tudi s pomočjo sodobnih metod in orodij (grablje, stroji). Obiranje obenem predstavlja tudi družaben dogodek, ki se ga udeleži več družin, sorodnikov in prijateljev.

Nabrane oljke se je stiskalo v *torkljah*, kjer je na sredini mula vlekla mlinski kamen. Ob strani je bilo ognjišče, kjer so vreli vodo za spiranje olja. Ob tem delu so navadno še pekli krompir, ki so ga nato namakali v novem olju.

Olje so hranili v velikih ročno klesanih kamnih, kot ga hranijo še dandanes. Oljke so tudi vlagali v slanico in jih jedli same ali z narezki. Način obiranja in iztiskanja »na hladno« se še dandanes ni spremenil.

Koline

Koline so največji domači praznik na Slovenskem. Ponekod jih imenujejo tudi svinjski praznik, domači praznik, furež, klanje, koljerija – niso torej samo klanje in izdelovanje mesnih izdelkov, ampak tudi praznovanje. Priprave na koline se začnejo dan prej, ko pripravijo vse potrebno za zakol in predelavo mesa.

V Istri ni posebnosti.

SPOMINSKE ŠEGE – KOMEMORACIJE

Praznik komande mesta Koper 1945

Praznik komande mesta Koper se obeležuje v spomin na napad nemške vojske, ki je potekal 9. februarja 1945, ko je njihova vojska obkolila Boršt in okoliške vasi. Iskali so bunker Komande mesta Koper, ki je bil skrit pod vasjo Boršt. Komanda je bila enota zaledne vojaške oblasti za slovensko Istro, ustanovljena marca leta 1944. Zbirala je novice za partizanske enote, opravljala propagandno in obveščevalno službo itd. Zaradi številnih izgub je komanda do začetka februarja 1945 štela le še 21 borcev. V omenjeni ofenzivi se je šest partizanov borilo proti petstotim napadalcem. Bitka je bila za partizane izgubljena, pet partizanov za zajeli (enemu je uspelo zbežati), komandant Franc Planinc-Frenk pa se je z zadnjim nabojem ustrelil. Kljub uspešnem razkritju bunkerja, pa komande niso uspeli uničiti. Na ta dan vsako leto poteka spominska komemoracija v Borštu (organizira ZB Koper).

27. april, dan OF oziroma danes Dan upora proti okupatorju

Nekdanji Dan osvobodilne fronte oziroma današnji dan upora proti okupatorju je državni praznik. Praznik poteka v spomin na ustanovitev Protiimperialistične (kasneje Osvobodilne) fronte 26. 4. 1941. Ustanovljena je bila v hiši Josipa Vidmarja, kjer so se zbrali predstavniki političnih strank in kulturnih delavcev.

V Istri, podobno kot drugod po Sloveniji, na ta dan potekajo spominske slovesnosti.

15. maj, praznik MOK – marežganski upor

Praznovanje občinskega praznika poteka v spomin na prvi odpor proti fašizmu in v spomin na žrtve dogodkov leta 1921. V času volitev, je na volišče v Marezige prišla skupina mlajših pripadnikov fašistične stranke, ki so si prizadevali za zmago, kar pomeni, da so z besedami in nasiljem (bombe in strelno orožje) napadali volišča. Pri tem so naleteli na odpor s strani domačinov. Dogodek je zahteval tri mrtve in več ranjenih. Proti domačinom je leta 1923 (torej po uradnem nastopu fašizma na oblast) potekal sodni proces, na katerem so bili številni domačini obsojeni na dolgoletno zaporno kazen.

V primeru marežganskega upora gre za eno prvih oblik upora proti fašistični politiki. V spomin na ta dogodek Mestna občina Koper 15. 5. praznuje svoj občinski praznik.

28. maj, požig Gabrovice

Med drugo svetovno vojno je bilo v namene zatrtja odporiškega gibanja in povračilnih ukrepov, ustrahovanja civilnega prebivalstva in nadzora nad okupiranim ozemljem s strani okupatorja izvedenih več nasilnih akcij. Med njimi so zagotovo sodili požigi vasi. Vas Gabrovico so zgodaj zjutraj 28. maja 1944 obkolili nemški vojaki, fašistična policija in domobranci. Iskali naj bi skrite bunkerje in lokacije narodnoosvobodilnega gibanja (v vasi je delovala partizanska tiskarna – tehnika »Žena«, sanitetno skladišče in obveščevalni center VOS). Pri požigu vasi je bilo ubitih devet domačinov, ujete vaščane, osumljene sodelovanja v NOB, pa so odpeljali v Rižarno in druga koncentracijska taborišča. Trupla umrlih so domačini prenesli na pokopališče, kjer so jih pokopali. V spomin na ta dogodek in za počastitev spomina na požig vasi in smrtnih žrtev poteka vsakoletna proslava.

Sliki: Slovesnost v Gabrovci, 28. 5. 2019 (Vir: terenska raziskava, projekt Turizmo Ištiano, Las Istre, 2019)

Literatura in viri:

Baš, Angelos (ur.), 2007. *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Bogataj, Janez, Brejc, Dušan in Bratovž Janez, 2010. *Martinov praznik*. Ljubljana, Založba Kmečki glas.

Bogataj, Janez, 1992. *Sto srečanj z dediščino*. Ljubljana, Prešernova družba.

Cetina, Željko, Doričić, Robert, Gović, Vana, Jovanović, Igor, Kavrečič, Petra, Kosmač, Miha, Minić, Nikša, Mithans, Gašper, Radošević, Milan, Šaponja, Igor, Mithans, Gašper (odgovorni urednik), Levak, Maurizio (glavni urednik, prevajalec) (2017): *Palež u sjećanjima: [katalog izložbe] = Vžgano v spominih: [katalog razstave] = Le memorie degli incendi: [catalogo della mostra]*. Pula: Istarsko povijesno društvo = Pulj: Istrsko zgodovinsko društvo = Pola: Società storica istriana.

Hrobat Virloget, Katja, Kavrečič, Petra, Kastelic, Emilija, 2012. »Tradicionalni« prazniki v severni Istri s stališča predstavitve dediščine. V: Aleksander Panjek (ur.), *Istrski praznik. Preteklost, sedanjost, avtentičnost. Šagre in ljudski prazniki v severni Istri*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales, 54–75.

Jakomin Kocjančič, Tanja (2009): *Martinovanje v slovenski Istri v 20. stoletju*, diplomska naloga. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper.

Koštiál, Rožana (2005): *Šege in navade v Rakitovcu v 20. stoletju*. V: Rožac Darovec, V. ur. *Meje in kofini*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno raziskovalno središče, Založba Annales, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 169–228.

Kulturna dediščina Mestne občine Koper. Materialna kulturna dediščina. Projekt Erre Vitas.

Kulturna dediščina Mestne občine Koper. Nematerialna kulturna dediščina. Projekt Erre Vitas.

Kuret, Niko, 1998. *Praznično leto Slovencev*. Ljubljana: Družina.

Marty, Maša, 2004. Iz arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta o prvem etnomuzikološkem raziskovanju v severnovzhodni Istri. *Traditiones*, 33/2, 193–206

Miletto, Enrico, 2007. *Istria allo specchio: storia e voci di una terra di confine*. Milano: Franco Angeli.

Muženič, Matej. 2012. Šagre in ljudski prazniki v severni Istri od 16. do 19. stoletja. V: Aleksander Panjek (ur.), *Istrski praznik. Preteklost, sedanost, avtentičnost. Šagre in ljudski prazniki v severni Istri*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales, 26–53.

Pirih, Aldo. 1990. Pomlad na obali. Komanda mesta Koper. Koper: ZZB NOV.

Radole, Giuseppe. 1997. *Folclore Istriano*. Trieste: MGS Press.

Ravnik, Mojca, 2004. Sv. Štefan v Zanigradu, praznik sorodstva, vasi in soseske. *Traditiones* 33/1, 97–115.

Ravnik, Mojca, 2004. Sv. Štefan v Zanigradu ob desetletnici žegnanja konj. Popravki in dopolnitve. *Traditiones* 34/2, 255–259.

Špeh, Rožana. 2012. *Popravi mojo hišo*. Ljubljana: Brat Francišek.

Vidali, Rafael (1989): *Čubejske žrjavce*. Koper : Revija Fontana

Vilfan, Sergij, 1945. Žegnanja v slovenski pravni zgodovini. *Etnolog* XVII, 16–27.

Vilfan, Sergij, 1996. *Pravna zgodovina Slovencev*. Ljubljana. Slovenska matica.

Spletni viri:

Zupančič Mitja, 2007. AKCIJSKI NAČRT DESTINACIJE PIRAN v okviru čezmejnega projekta MALA BARKA 2. Občina Piran / Comune di Pirano. <http://www.malabarka.eu/wp-content/uploads/2019/03/Akcijiski-nacrt-Piran-SLO.pdf>

<https://www.dnevnik.si/1042460251>

Intervjuji v okviru projekta Turismo Ištiano, Heritage live, Breme preteklosti (arhiv FHŠ UP).

<http://www.stricek.com/2011/prijave/>

<https://www.regionalobala.si/novica/pust-v-istri-nekoc>

<https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/iz-oljcnih-listkov-pletejo-palme>

<https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/pletenje-oljcne-palme-za-cvetno-nedeljo-v-istri-odkrivamo-stare-navade-in-obicaje.html>

<https://4d.rtv slo.si/arhiv/istria-e-dintorni/174640681>

<https://www.rtv slo.si/capodistria/radio-capodistria/notizie/comunita-nazionale-italiana/con-san-nazario-il-fotografo-libero-pizzarello-e-tornato-nella-sua-capodistria/492610>

<https://katoliska-cerkev.si/praznik-sv-nazarija-v-kopru-2017>

<http://www.cancapodistria.org/si/component/content/article/7-notizie/744-san-nazario-2019-festa-del-patrono-di-capodistria.html?Itemid=109>

<https://www.primorske.si/plus/sobota/poklon-junakom-iz-bunkerja>

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTA DI CAPODISTRIA

 PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje